

УДК: 35.078.3:615 (477)

*Наталя Сімакова,
Помічник-консультант
народного депутата України*

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ ЛІКАРСЬКИМИ ЗАСОБАМИ: АДМІНІСТРАТИВНО- ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Досліджено українське законодавство, яке регулює умови дистанційної торгівлі. Вивчено європейське законодавство, яке встановлює умови електронної торгівлі лікарськими засобами. Розроблено пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства задля покращення правового врегулювання роздрібною електронною торгівлі лікарськими засобами.

Ключові слова: лікарські засоби, електронна торгівля, роздрібна торгівля, аптека, ліцензія, державний нагляд.

Сімакова Н.

Перспективы внедрения электронной розничной торговли лекарственными средствами: административно-правовой аспект

Изучено украинское законодательство, регулирующее условия дистанционной торговли. Исследовано европейское законодательство, предусматривающее условия электронной торговли лекарственными средствами. Разработаны предложения о внесении изменений в действующее законодательство Украины с целью улучшения правового урегулирования розничной электронной торговли лекарственными средствами.

Ключевые слова: лекарственные средства, электронная торговля, розничная торговля, аптека, лицензия, государственный надзор.

Simakova N.

PROSPECTS OF IMPLEMENTATION OF ELECTRONIC RETAIL IN MEDICINAL PRODUCTS: ADMINISTRATIVE AND LEGAL ASPECTS

The Ukrainian legislation, which regulates the conditions of distance trade, has been investigated. The European legislation, which establishes the conditions of electronic retail in medicinal products, has been studied. Proposals on amendments to the current legislation for the legal regulation of electronic retail in medicinal products have been worked out.

Key words: medicinal products, e-commerce, retail, pharmacy, license, state supervision.

Постановка проблеми. Для лікування різноманітних захворювань та належної підтримки рівня здоров'я громадян актуальною є проблема доступу до необхідних лікарських засобів. Непоодинокими є випадки обмеженої кількості затребуваних лікарських засобів, які наявні лише в окремих містах України, або в окремих аптечних закладах, доступ до яких потребує часу і витрат. Саме за таких умов набуває актуальності необхідність правового врегулювання дистанційної електронної торгівлі лікарськими засобами в Україні.

Реалізація курсу на європейську інтеграцію та імплементація європейського законодавства у сферу обігу лікарських засобів в Україні також вбачається важливою проблемою законотворчості. Норми європейського фармацевтичного законодавства, які встановлюють стандарти дистанційної

торгівлі лікарськими засобами, повинні бути імплементовані в національне законодавство. Наведені аргументи обґрунтовують актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми електронної та/або дистанційної торгівлі переважно є предметом наукових досліджень вчених у сфері економіки і права. Наприклад, Н. М. Тягунова та М. Ю. Гудзенко вивчали сутність і особливості Інтернет – торгівлі [1, с. 160–162]. Співвідношення понять «електронна комерція» та «електронна торгівля» детально розглянуто у праці О. Р. Шишки [2, с. 95–101]. Н. Є. Блажівська вивчала особливості укладення електронних правочинів у сфері електронної комерції [3, с. 164–168]. Порівнянню умов здійснення електронної і традиційної комерції присвячена праця колективу дослідників О. О. Хамули, О. Г. Хамули та Н. Г. Міщенко [4, с. 93–99]. Наведені наукові дослідження певною мірою розкривають сутність і особливості дистанційної торгівлі. Водночас дослідники досі не замислювалися над перспективами правового врегулювання дистанційної електронної торгівлі лікарськими засобами, яка і досі є забороненою в Україні.

Проблеми імплементації європейського фармацевтичного законодавства вивчав В. М. Пашков [5, с. 55–62]. Його праця є необхідною і важливою для нашого дослідження, оскільки саме норми європейського права регулюють дистанційну торгівлю лікарськими засобами у Європейському Союзі (далі – ЄС).

Мета статті полягає у визначенні можливостей для закріплення в національному законодавстві норм права, які б встановлювали умови і порядок здійснення електронної торгівлі лікарськими засобами за європейським зразком.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як відомо, правове регулювання роздрібною торгівлі переважно здійснюється нормами цивільного законодавства. Йдеться про положення Цивільного кодексу України, Закону України «Про електронну комерцію», Закону України «Про захист прав споживачів», Правил продажу товарів на замовлення та поза торговельними або офісними приміщеннями, затвердженими наказом Міністерства економіки України від 19 квітня 2007 року (далі – Правила продажу товарів), інші підзаконні акти. Зокрема, у ст. 13 Закону України «Про захист прав споживачів» встановлені обов'язки продавця при укладенні договору роздрібною купівлі-продажу на відстані щодо інформування споживача про основні характеристики продукції. Також передбачені умови розірвання споживачем договору, укладеного на відстані [6]. Перелічені законодавчі акти належать до цивільного законодавства України. Водночас норми адміністративного права регулюють порядок здійснення державного нагляду в сфері господарської діяльності. Крім того, нормами адміністративного права встановлюються умови та порядок отримання ліцензій для роздрібною реалізації окремих товарів.

Перейдемо до легальних та доктринальних визначень понять електронної або дистанційної торгівлі. Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про електронну комерцію» електронна торгівля – це господарська діяльність у сфері електронної купівлі-продажу, реалізації товарів дистанційним способом покупцю шляхом вчинення електронних правочинів із використанням інформаційно-комунікаційних систем [7]. Названий законодавчий акт встановлює перелік учасників відносин у сфері електронної комерції, правовий статус продавця та покупця, порядок вчинення електронних правочинів та відповідальність учасників відносин у сфері

електронної комерції. Згідно із п. 1.2. Правил продажу товарів дистанційна торгівля – це форма продажу товарів поза торговельними або офісними приміщеннями, за якої вибір товару та його замовлення не збігаються у часі з безпосереднім передаванням вибраного товару споживачем [8]. Вказані правила торгівлі поширюються на всі види товарів, які реалізуються в Україні. Варто звернути увагу, що у визначенні поняття електронної торгівлі вказано на використання інформаційно-комунікаційних систем. Водночас під час аналізу змісту поняття «дистанційна торгівля» слід звернути увагу, що вибір і замовлення товару не збігаються із часом доставки. Також відсутня згадка про використання інформаційно-телекомунікаційних систем при замовленні товару.

Н. М. Тягунова та М. Ю. Гудзенко вважають, що поняття «електронна торгівля», «електронна комерція», «Інтернет-комерція» та «Інтернет-торгівля» є тотожними. На думку науковців, Інтернет-торгівля – це така форма торгівлі, за якої вся діяльність, пов'язана із купівлею-продажем товарів, відбувається через мережу Інтернет [1, с. 161]. О. Р. Шишка стверджує, що поняття «електронна комерція» ширше, ніж термін «електронна торгівля», хоча для законодавця ці поняття є тотожними [2 с. 98]. Н. Є. Блажівська звертає увагу на те, що проблеми визначення поняття «електронна торгівля» є предметом визначення юридичної, економічної та технічної наук. Дослідниця стверджує, що електронну комерцію можна визначити через систему електронних правочинів, які укладаються шляхом обміну електронними даними, що здійснюється за допомогою використання мереж електронного зв'язку [3, с. 167]. О. О. Хамула, О. Г. Хамула та Н. Г. Міщенко пропонують визначити електронну комерцію як придбання чи продаж товару за допомогою електронних носіїв або через мережу, подібну до Інтернет. Науковці стверджують, що вказане поняття може включати в себе замовлення, оплату та доставку товарів або послуг [4, с. 94]. Отже, законодавчі та підзаконні акти, наукові праці окремих дослідників присвячені розумінню таких понять, як «електронна торгівля», «дистанційна торгівля», «електронна комерція» та «Інтернет-торгівля». Водночас авторські визначення поняття «електронна торгівля лікарськими засобами» у працях дослідників відсутні.

Слід відзначити, що торгівля лікарськими засобами здійснюється з урахуванням особливостей, передбачених Законом України «Про лікарські засоби» та Ліцензійними умовами провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів), затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 року (далі – Ліцензійні умови).

Так, згідно із Законом України «Про лікарські засоби» передбачені такі особливості роздрібною торгівлі лікарськими засобами:

- 1) допускається продаж лише зареєстрованих в Міністерстві охорони здоров'я України (далі – МОЗ України) лікарських засобів;
- 2) існує особливий порядок продажу рецептурних ліків;
- 3) торгівля лікарськими засобами на території України здійснюється суб'єктами господарювання на підставі ліцензії, яка видається в порядку, встановленому законодавством;
- 4) підставою для отримання ліцензії є відповідність суб'єкта господарювання організаційним, кадровим та матеріально-технічним вимогам.
- 5) встановлені вимоги щодо наявності сертифікату якості на лікарський засіб, який виданий виробником [9].

Отже, існує широкий перелік особливостей для роздрібною реалізації

лікарських засобів, які відрізняють цей вид торгівлі від інших. Специфіка торгівлі медичними препаратами обумовлена тим, що ліки повинні підтримувати здоров'я громадянина, забезпечувати одужання від хвороби. А торгівля неякісними або фальсифікованими лікарськими засобами може призвести до смерті людини.

Вказані вище вимоги поширюються на всіх суб'єктів підприємництва, які бажають працювати на фармацевтичному ринку України. Варто зазначити, що вимоги про реєстрацію лікарського засобу у МОЗ України та отримання ліцензії для здійснення торгівлі медичними препаратами, належать до адміністративно-правових відносин.

Ліцензійні умови встановлюють такі умови роздрібною торгівлі лікарськими засобами:

1) роздрібна торгівля лікарськими засобами здійснюється через аптеки, аптечні пункти та аптечні кіоски;

2) встановлені вимоги для площі торгівельного залу аптеки;

3) передбачені вимоги до персоналу аптеки, освітнього рівня провізора та фармацевта;

4) особливо варто відзначити, що відповідно до п. 27 Ліцензійних умов торгівля лікарськими засобами здійснюється виключно через аптечні заклади і не може здійснюватися дистанційно та шляхом електронної торгівлі [10].

Отже, здійснювати роздрібну торгівлю лікарськими засобами може тільки та аптека, яка відповідає Ліцензійним умовам. Власник аптеки повинен отримати ліцензію для здійснення роздрібною торгівлі лікарськими засобами. Водночас дистанційна торгівля лікарськими засобами законодавством не передбачена. Тобто чинне законодавство України передбачає правове регулювання умов дистанційної електронної торгівлі, але дистанційна торгівля саме лікарськими засобами заборонена.

Варто зазначити, що європейське законодавство, яке регулює обіг лікарських засобів, містить положення, які встановлюють умови для дистанційного продажу лікарських засобів. Згідно зі ст. ст. 85b та 85c Директиви № 2001/83/ЄС Європейського парламенту та Ради ЄС «Про звіт законів Співтовариства стосовно лікарських засобів для людини» від 6 листопада 2001 року допускається дистанційний продаж лікарських засобів населенню. Передбачено, що суб'єкт господарювання, який бажає здійснювати дистанційний продаж лікарських засобів, повинен повідомити уповноважений орган держави-учасниці ЄС. У відповідному повідомленні повинна міститися інформація про:

1) фірмове найменування і постійну адресу провадження діяльності, звідки постачаються такі лікарські засоби;

2) дату початку провадження діяльності з пропонування лікарських засобів для дистанційного продажу населенню;

3) адресу веб-сайту, що використовується для дистанційного продажу ліків, а також уся відповідна інформація, необхідна для ідентифікації такого веб-сайту.

Отже, встановлена необхідність інформування органу влади про бажання аптечної мережі здійснювати дистанційну торгівлю лікарськими засобами. Передбачено перелік відомостей, які необхідно подавати уповноваженому органу влади.

Окрім того, кожна держава-член ЄС повинна створити власний веб-сайт, який би інформував громадян про особливості дистанційного продажу лікарських засобів, а саме:

1) національне законодавство, яке регулює дистанційний продаж лікарських засобів населенню;

2) список юридичних осіб, які мають право здійснювати дистанційний продаж лікарських засобів;

3) рекомендовано розмістити на такому сайті довідкову інформацію про ризики, пов'язані з лікарськими засобами, що незаконно постачаються населенню за допомогою дистанційної електронної торгівлі [11]. Отже, європейське законодавство містить відповідні умови для здійснення дистанційного продажу лікарських засобів. Однак зауважимо, що визначення поняття «електронна торгівля лікарськими засобами» європейське законодавство не закріплює. Наведені норми європейського права повинні бути імплементовані до українського фармацевтичного законодавства.

В. М. Пашков зазначає, що гармонізація права України з актами вторинного законодавства ЄС є важливою ланкою удосконалення системи охорони здоров'я України через формування дієвих та ефективних механізмів правового регулювання відносин у сфері обігу лікарських засобів [5, с. 60]. Отже, науковці наголошують на необхідності імплементації європейського фармацевтичного права в українське законодавство про обіг лікарських засобів.

Нормативно-правові акти України та Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (далі – Угода про асоціацію) передбачають імплементацію законодавства Європейського Союзу, яке регулює реалізацію лікарських засобів. Відповідно до ст. 474 Угоди про асоціацію закріплено обов'язок України здійснювати поступове наближення свого законодавства до права ЄС [12]. Зазначена норма безпосередньо стосується українського фармацевтичного законодавства.

Завдання з гармонізації українського фармацевтичного законодавства з правовими актами ЄС задекларовані в декількох нормативно-правових актах України. Зокрема, Концепція розвитку фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я України на 2011–2020 роки встановлює одне з пріоритетних програмних завдань у сфері забезпечення якості лікарських засобів – приведення у відповідність з директивами ЄС нормативно-правових актів щодо створення, виробництва, якості, реалізації лікарських засобів відповідно до нормативної бази ЄС [13]. Отже, ще до підписання Угоди про асоціацію МОЗ України визначило одним із пріоритетів розвитку фармацевтичного сектору економіки України гармонізацію українського законодавства, яке регулює обіг лікарських засобів, із нормами законодавства ЄС. Перелік заходів з інтеграції європейського законодавства у сферу охорони здоров'я закріплений у розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про схвалення розроблених Міністерством охорони здоров'я планів імплементації деяких актів законодавства ЄС» від 26 листопада 2014 року [14]. Отже, законодавчі і підзаконні акти України передбачають зобов'язання щодо приведення українського фармацевтичного законодавства у відповідність до законодавства ЄС. В межах імплементації європейського законодавства варто встановити умови дистанційної торгівлі лікарськими засобами в Україні. Зокрема, передбачити окрему статтю у Законі України «Про лікарські засоби», присвячену особливостям дистанційної торгівлі лікарськими засобами.

Вважаємо, що імплементація європейського законодавства, яке регулює дистанційну торгівлю лікарськими засобами в національний фармацевтичний простір, має полягати у наступному:

1) визначення суб'єкта владних повноважень, якого б суб'єкти господарювання повідомляли про намір здійснювати електронну торгівлю

лікарськими засобами. Таким суб'єктом може бути МОЗ України або Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками (далі – Держлікслужба);

2) встановлення переліку відомостей, які фармацевтична компанія повинна повідомляти органу влади для здійснення роздрібною торгівлі лікарськими засобами;

3) створення офіційного державного веб-сайту з переліком умов дистанційної торгівлі лікарськими засобами;

4) визначення умов і порядку процедури ліцензування електронної роздрібною торгівлі лікарськими засобами;

5) створення реєстру суб'єктів господарювання, які здійснюють дистанційну торгівлю лікарськими засобами.

Насамперед слід визначитись із необхідністю отримання ліцензії для здійснення дистанційного продажу лікарських засобів. Згідно з п. 10 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» оптова і роздрібна торгівля лікарськими засобами здійснюються за умови отримання ліцензії на відповідний вид діяльності [15]. Перелік органів ліцензування встановлений відповідною постановою Кабінету Міністрів України. Згідно з цим підзаконним актом видачу ліцензій на оптову і роздрібну торгівлю лікарськими засобами здійснює Держлікслужба [16]. Як встановлено у пп. 6 і 17 п. 4 Положення про названу службу, до її повноважень належить видача ліцензій на оптову і роздрібну торгівлю лікарськими засобами, здійснення контролю за дотриманням суб'єктами господарювання ліцензійних умов здійснення фармацевтичної діяльності [17]. При цьому Ліцензійні умови встановлюють особливі кадрові, організаційні та матеріально-технічні вимоги до виробництва та виготовлення лікарських засобів, оптової і роздрібною торгівлі медичними препаратами [10]. Отже, повинні бути передбачені окремі організаційні та матеріально-технічні ліцензійні вимоги до електронної роздрібною торгівлі лікарськими засобами. Варто запровадити окремий вид господарської діяльності, яка підлягає ліцензуванню, – електронна дистанційна роздрібна торгівля лікарськими засобами.

Наступною проблемою адміністративно-правового регулювання електронної дистанційної торгівлі лікарськими засобами є здійснення державного нагляду за дотриманням законодавства під час такої торгівлі. Відповідно до пп. 9 і 10 п. 4 Положення про Держлікслужбу на працівників цього контролюючого органу покладені завдання щодо здійснення державного контролю за дотриманням вимог законодавства про забезпечення якості та безпеки лікарських засобів, а також здійснення контролю за дотриманням суб'єктами господарювання ліцензійних умов провадження господарської діяльності з оптової і роздрібною реалізації лікарських засобів [17]. Отже, працівники Держлікслужби здійснюють державний нагляд за дотриманням законодавства під час роздрібною торгівлі лікарськими засобами.

Крім того, у ст. ст. 244-8 та 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) встановлено перелік адміністративних проступків, при вчиненні яких працівники Держлікслужби мають право складати протокол про адміністративне правопорушення та застосовувати адміністративні стягнення [18]. Цілком логічним та обґрунтованим видається надання працівникам Держлікслужби права здійснювати нагляд за дотриманням ліцензійних умов дистанційної торгівлі лікарськими засобами. Також працівники Держлікслужби повинні отримати повноваження складати протоколи про адміністративну відповідальність у разі порушення правил електронної торгівлі лікарськими засобами.

Висновки. Вивчення проблем доцільності правового врегулювання дистанційної торгівлі лікарськими засобами дає підстави зробити такі висновки. Електронну торгівлю лікарськими засобами варто розуміти як господарську діяльність у сфері електронної реалізації товарів дистанційним способом шляхом вчинення електронних правочинів між споживачем та аптечним закладом із використанням інформаційно-комунікаційних систем.

Для імплементації європейського законодавства, яке регулює електронну торгівлю лікарськими засобами, норми українського фармацевтичного законодавства необхідно змінити наступним чином:

1) встановити умови ліцензування електронної торгівлі лікарськими засобами;

2) передбачити надання суб'єктом господарювання, який бажає здійснювати електронну торгівлю лікарськими засобами, МОЗ України або Держлікслужбі певного переліку відомостей для формування бази даних таких аптек;

3) запровадити єдиний реєстр суб'єктів господарювання, які здійснюють дистанційну торгівлю лікарськими засобами;

4) встановити вимоги до веб-сайту аптечного закладу, через який буде здійснюватися дистанційна торгівля лікарськими засобами;

5) створити сторінку на офіційному сайті МОЗ України з переліком вимог до електронної торгівлі лікарськими засобами;

6) передбачити здійснення державного нагляду за дотриманням ліцензійних умов електронної торгівлі лікарськими засобами з боку Держлікслужби.

Запровадження правового інституту електронної торгівлі лікарськими засобами вимагатиме внесення змін і доповнень до Закону України «Про лікарські засоби», Ліцензійні вимоги до фармацевтичної діяльності, Положень про МОЗ України та про Держлікслужбу.

Перспективи подальших наукових досліджень можуть стосуватися розробки пропозицій щодо правового врегулювання окремих умов і стандартів дистанційного продажу лікарських засобів.

Список використаних джерел

1. Тягунова Н. М., Гудзенко М. Ю. Інтернет – торгівля: сутність та особливості. *Вісник Полтавської державної аграрної академії. Серія «Економіка»*. 2013. № 3. С. 160–162.
2. Шишка О. Р. Співвідношення понять «електронна комерція» та «електронна торгівля». *Вісник Запорізького національного університету: збірник наукових праць у 2 частинах. Юридичні науки*. 2011. Ч. II. С. 95–101.
3. Блажівська Н. Є. Електронний правочин в сфері електронної комерції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2013. Випуск 21. Частина II. Том I. С. 164–168.
4. Хамула О. О., Хамула О. Г., Міщенко Н. Г. Електронна та традиційна комерція: сутність, зміст, спільні і відмінні риси. *Наукові записки*. 2011. № 4 (37). С. 93–99.
5. Пашков В. М. Правове забезпечення імплементації законодавства ЄС щодо обігу лікарських засобів. *Медичне право*. 2016. № 2 (18). С. 55–62.
6. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 № 1023-XII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>
7. Про електронну комерцію : Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII.

- Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19/ed20150903#Text>
8. Про затвердження Правил продажу товарів на замовлення та поза торговельними або офісними приміщеннями : наказ Міністерства економіки України від 19.04.2007 № 103. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1181-07/ed20170224#Text>
 9. Про лікарські засоби : Закон України від 04.04.1996 № 123/96-ВР. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-вр>
 10. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів) : постанова Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 № 929. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929-2016#Text>
 11. Про звід законів Співтовариства стосовно лікарських засобів для людини : Директива 2001/83/ЄС Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу від 06.11.2001. *Official journal of European union.* 2001. L 311. P 67. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L:2001:311:TOC>.
 12. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014. *Законодавство України. Верховна Рада України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
 13. Про затвердження Концепції розвитку фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я України на 2011-2020 роки : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 13.09.2010 № 769. *Законодавство України. Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0769282-1>.
 14. Про схвалення розроблених Міністерством охорони здоров'я планів імплементації деяких актів законодавства ЄС : розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 № 1141-р. *Законодавство України. Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1141-2014-80#Text>.
 15. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02 березня 2015 року № 222-VIII. *Законодавство України. Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19/ed20170101#Text>.
 16. Про затвердження переліку органів ліцензування та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2015 № 609. *Законодавство України. Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/609-2015-Text>.
 17. Про затвердження Положення про Державну службу України з лікарських засобів та контролю за наркотиками : постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2015 № 647. *Законодавство України. Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/647-2015-2#top>.
 18. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон УРСР від 07.12.1984 № 8073-Х. *Верховна Рада України. Законодавство України. Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.